

Bymiljø og kriminalitet

Opfattelsen af kriminalitet og forebyggelse af kriminalitet er ændret i de seneste årtier. Tidligere så man i overvejende grad kriminalitet som betinget af socialpsykologiske forhold, mens der nu er en parallel opfattelse af, at især omfanget af kriminalitet er et resultat af det moderne samfunds store muligheder for gevinst ved kriminalitet. Ved denne forståelse indgår bymiljøets karakter som en faktor, der enten vil hæmme eller fremme kriminalitet.

Af Karsten Nielsen, konsulent og direktør i TryggeByer

Den store stigning, der fandt sted i kriminaliteten efter 1960 i alle vestlige lande (i DK steg indbrud fx til det tidobbelte) og det lettere fald siden årtusindskiftet, kan forklares med begrebet "crime as opportunity". Altså i hvilken grad samfundet er eksponeret for kriminalitetsmuligheder. En stor del af forklaringen på stigningen efter 1960 skal findes i funktionstømninng af lokalområder, indflytning i ensformige boligområder, centralisering af handel og erhverv plus nye arbejdsmarkedsforhold. Det skabte tids- og brugsmønstre, der efterlod byområder uden mennesker og opsyn i store dele af døgnet. Modsat har der siden 1990erne været et fald i kriminaliteten, efter man har bestræbt sig på at besværliggøre kriminalitet ved planlægning af bymiljøer ud fra viden om forebyggelse og ved øget brug af teknisk sikring.

To tilgange, tre elementer

Den situationelle tilgang til forebyggelse af kriminalitet stammer fra

crime as opportunity-tankegangen. Hvor den socialpsykologiske tilgang fokuserer på personlige dispositioner for kriminel aktivitet hos den mulige gerningsmand, har den situationelle tilgang fokus på dét, der i den konkrete situation hæmmer eller fremmer kriminalitet. Den kriminelle handling sker kun, hvis der er en samtidig tilstedeværelse af 3 delelementer: en motiveret gerningsmand, et egnet offer og en situation uden formel eller uformelt opsyn. Hvis blot ét af de tre elementer udelukkes fx ved forebyggelse, vil den kriminelle handling derfor ikke finde sted.

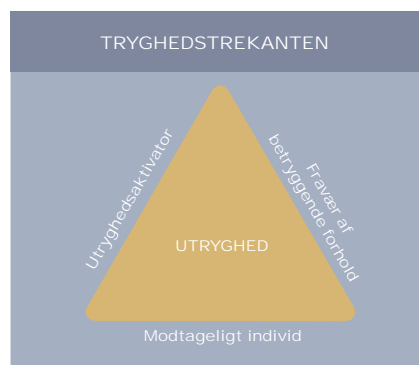
Utryghed ved at færdes og ophold i byområder er stort set uafhængig af den faktiske kriminalitet. Utrygheden er knyttet til individuelle forestillinger om kriminalitet og varierer afhængigt af køn, alder, sociale forhold mv., ligesom den spænder over mange følelsesnuancer. Gennemgående er der dog også stedspecifikke årsager til utryghed, fx dårlige oversigtsforhold, skjulesteder, mennesketomme områ-

der, "ingenmandsland", dårlig belysning og tegn på kriminalitet (fx graffiti). Især kan bymiljøets mulighed for formelt og uformelt opsyn medvirke til, at kriminalitet og utryghed udebliver. Derfor er kriminalitetsforebyggelse via planlægning og vedligeholdelse af bymiljøet af væsentlig betydning. Ved situationel forebyggelse spørges ofte, om der forskydes kriminalitet til andre steder eller andre former for kriminalitet (displacement). Ifølge forskningen sker en sådan forskydning kun i mindre grad. Tværtimod sker der ofte en spredning af forebyggelsesnytte til nærliggende områder.

Der er meget at vinde ved kriminalpræventiv byplanlægning. Det skal ikke blot ses som et element, der nedbringer kriminalitet og skaber større tryghed. Kriminalpræventiv byplanlægning tilfører også værdi til bymiljøet på mange andre niveauer i forhold til f.eks. ansvarlighed, borgerinddragelse plus skabelsen af mere levende og attraktive byområder.

Et situationelt perspektiv på kriminalitet: Kriminalitetstrekanten – kriminalitet ses som en 'naturlig' konsekvens af et sammenfald af en motiveret gerningsmand og et egnet offer/mål på et sted, hvor der er fravær af kontrol.

Et situationelt perspektiv på utryghed: Oplevelse af utryghed finder sted, når der er et modtageligt individ i kombination med en utryghedsaktivator på et sted under fravær af forhold, der virker betryggende.